

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Innspill til Utsynsmeldingen

Utdanningsforbundet takker for muligheten til å gi innspill til arbeidet med Utsynsmeldingen. Våre kommentarer tar utgangspunkt i at meldingen skal beskrive kompetansebehov på kort og lang sikt og bygge på et bredt kunnskapsgrunnlag. Vi vil først trekke fram noen overordnede synspunkter vi mener bør ligge til grunn for den videre kompetansepoltiske utviklingen. Deretter omtaler vi videregående opplæring, fagskolen og høyere utdanning og forskning.

Utdanningsforbundet legger stor vekt på at utdanning og kompetanseutvikling er sentrale virkemidler i arbeidet for økt deltakelse i arbeidslivet. Det er gjort mye arbeid på det kompetansepoltiske feltet i de siste årene, og flere sentrale NOUer og stortingsmeldinger foreslår tiltak som Utdanningsforbundet støtter og mener det er viktig at følges opp i Utsynsmeldingen.

1. Overordnede synspunkter

Bredt kompetansebegrep

Utdanningsforbundet mener at et bredt kompetansebegrep må legges til grunn for Utsynsmeldingen der kunnskap, forståelse, ferdigheter, egenskaper, holdninger og verdier sees i sammenheng.

Partssamarbeid

Godt partssamarbeid er en viktig forutsetning for kompetanseutvikling. Utdanningsforbundet mener derfor at partssamarbeidet må ha en sentral plass i Utsynsmeldingen.

Sysselsettingsutvalget framhevet at trepartssamarbeidet står sentralt i kompetansepoltikken og at mange løsninger skapes i dynamikken mellom arbeidsgiver, arbeidstaker og myndighetene. Utvalget pekte videre på at arbeidslivets parter også har en viktig rolle i samarbeidet om kompetansespørsmål i den enkelte virksomhet, og gjennom tariff- og hovedavtaler som rommer en rekke bestemmelser om kompetanse og kompetanseutvikling.

Utdanningsforbundet deler Sysselsettingsutvalgets vurderinger knyttet til betydningen av trepartssamarbeidet, både i kompetansepoltikken og mer generelt knyttet til omstilling i norsk økonomi og arbeidsliv. Samtidig er det grunn til å peke på at det lokale partssamarbeidet, både på kommunalt-, fylkeskommunalt- og arbeidsplassnivå, ikke i like stor grad er velfungerende. Kommunene, fylkeskommunene, universitetene og høyskolene har over tid og i økende grad fått større autonomi og dertil større ansvar for å løse sentrale velferdsoppgaver innenfor rammer satt av staten. Dette betyr at disse står overfor krevende avveininger, prioriteringer og beslutninger, både som myndighetsutøver og tjenesteyter. Dette ansvaret tydeliggjør behovet for et velfungerende partssamarbeid også lokalt. Tilbakemeldingene fra tillitsvalgte i Utdanningsforbundet peker i retning

av at det flere steder er for lite involvering og medbestemmelse når det gjelder kompetansekartlegginger, fordelinger av økonomiske ressurser, arbeidsmiljøspørsmål osv.

For at tillitsvalgte skal få en reell mulighet til påvirkning og medbestemmelse, må de involveres i prosessene på et tidlig tidspunkt – før beslutninger tas, slik det er formulert i hovedavtalen. Partssamarbeid på lokalt nivå er i for stor grad preget av at arbeidsgiver informerer om beslutninger uten at det er reelle drøftinger. Informasjons- og drøftingsmøter etter hovedavtalene i kommunal og statlig sektor, legger opp til at tillitsvalgte først skal få informasjon og deretter få tid til å drøfte saken med andre tillitsvalgte og medlemmer. Staten kan, blant annet gjennom de ulike konsultasjonsordningene, gi et tydelig signal om at lokalt partssamarbeid må tas i bruk som et viktig virkemiddel for å utvikle tilpassede løsninger og bygge tillit.

Flere kvalifiserte lærere

En annen forutsetning for kompetanseutvikling, er kvalifiserte lærere. Rundt 20 prosent av dem som underviser i grunnsopplæringen er ukvalifiserte lærere som mangler godkjent lærerutdanning eller ikke har nok studiepoeng i fagene de underviser i. Lærerens kompetanse er grunnleggende for å kunne tilrettelegge opplæringen for stadig mer komplekse elevgrupper med sammensatte behov og sørge for at elever som trenger det får oppfølgingen og støtten de trenger gjennom hele opplæringsløpet. Mangelen på kvalifiserte lærere undergraver elevenes rettigheter og reduserer både kvaliteten i opplæringen og manges mulighet til å fullføre. Det er bekymringsfullt at det er for få søkere til lærerutdanningene i hele landet, og det trengs tiltak for å gjøre læreryrket mer attraktivt, slik at flere søker seg til lærerutdanningene, fullfører utdanningene og blir i læreryrket. Rekruttering til både lærerutdanningen og til yrket henger tett sammen med lønns- og arbeidsvilkår og gode muligheter for etter- og videreutdanning.

Dagens lov- og forskriftsverk åpner for at skoler kan ansette ukvalifiserte lærere. For å sikre at skolene rekrutterer kvalifiserte lærere, blir det avgjørende at ny opplæringslov tydeliggjør at lærerutdanning må være et minstekrav for ansettelse i undervisningsstillinger i skolen og at bakdøren for å ansette personer uten lærerutdanning må stenges. I tillegg er det viktig at det nye lovverket ivaretar forpliktelser knyttet til lærertetthet, lærernes faglige ansvar for undervisningen og bruk av fjernundervisning.

2. Videregående opplæring

At flere unge og voksne fullfører videregående opplæring (VGO) er viktig for å løse store og udekkede kompetansebehov i arbeidslivet og er sentralt i den nasjonale kompetansepolicyen. I den kommende stortingsmeldingen blir det viktig at innsatsen for å styrke VGO ikke ensidig rettes mot arbeidslivets kompetansebehov, men også ivaretar bredden i VGOs samfunnsoppdrag. Dannelse, utvikling av evne til refleksjon og kritisk tenkning, kunnskap om ulike kulturer og livssyn, medborgerskap og medansvar er grunnleggende for å kunne utvikle en solid breddekompetanse som ruste den enkelte til å møte omstillinger og til å lære hele livet.

Målet om økt fullføring er sentralt i flere nye NOUer og stortingsmeldinger. Meld. 21 Fullføringsreformen (2021) skisserer en rekke viktige og gjennomgripende tiltak med mål om at flere skal fullføre VGO. Iverksettingen av tiltakene, som skal skje innen et tidsperspektiv på 10 år etter stortingsvedtaket, vil kreve en betydelig ressursøkning generelt og en satsing på flere kvalifiserte lærere spesielt.

I tillegg til at alt for mange lærere i VGO mangler formell, fagspesifikk og pedagogisk kompetanse (SSB 2018/19), er det behov for tiltak som sikrer at klasser og grupper i videregående opplæring ikke blir for store. Lærere opplever at grensene for forsvarlig klassestørrelse stadig flyttes, noe som gjør det vanskelig å følge opp elevene både faglig og psykososialt. I studieforbereende utdanningsprogram er det ikke uvanlig at en lærer har eneansvar for grupper på 35 elever eller mer. Også i mange av yrkesfagene er gruppene for store til at elevene får den oppfølgingen de trenger. Utdanningsforbundet mener det er behov for en norm for antall lærere per elev i VGO, på lik linje med grunnskolen.

Styrke laget rundt eleven

Elever med lærevansker, atferdsvansker, psykiske problemer eller andre utfordringer trenger ofte mer hjelp for å lære enn andre elever. Uten slik støtte står disse elevene i fare for å falle ut av videregående opplæring. Elevene trenger et godt lag rundt seg – der helsesykepleiere, spesialpedagoger, psykologer og andre fagfolk jobber sammen med lærerne. Det er behov for å styrke tilbudet om spesialundervisning og tilpasset opplæring for unge og voksne i VGO. Vi ser en tendens til at fylkeskommunenes økonomi brukes som unnskyldning for å spare penger på lovpålagte og nødvendige tilbud til elever med særskilte behov. Psykososial- og helsefaglig kompetanse er en viktig del av det helhetlige støttesystemet som må styrkes i VGO. Læreren trenger en PP-tjeneste som kan være tettere på, og som har kapasitet og legitimitet til å være en del av elevens læringsmiljø som rådgiver og veileder.

Rådgivningstjenesten er viktig for unge og voksnes mulighet til å ta et sikkert utdannings- og yrkesvalg og kan bidra til å redusere frafall og forsinkelser i utdanningsløpet. At tjenesten er stedbasert og integrert i skolen gjør at den blir mer tilgjengelig samtidig som rådgiveren kommer tettere på og får et bedre grunnlag for å forstå unge og voksnes skolehverdag, behov og forutsetninger. Mange av de videregående skolene er organisert i store enheter med over 1000 elever, og vi erfarer at rådgivere i skolen har fått et økt omfang av oppgaver, en større og mer kompleks elevgruppe, og et mer mangfoldig utdannings- og arbeidsmarked å navigere i. Tidsressursen for rådgiverne i skolen må økes. Samtidig må rådgiverne få tilbud om en styrket og videreutviklet etter- og videreutdanning for å være oppdatert på utviklingen i arbeidslivet og i utdanningssystemet.

Sosialrådgivere blir ofte viktige tillitspersoner for elever som sliter med høyt fravær, mistriivsel og psykiske plager og har en viktig funksjon i et gjennomføringsperspektiv. Også lærlinger må få tilgang på sosialpedagogisk rådgivning, slik det foreslås i Fullføringsreformen.

Det blir viktig både å styrke arbeidslivs-faget i ungdomstrinnet og faget yrkesfaglig fordypning (YFF). Begge fagene gir elevene verdifull kunnskap om ulike yrker, utdanningsløp og om arbeidslivets behov. YFF gir elevene mulighet til å etablere tidlig kontakt med bedriftene og øker sjansen for lære-plass senere i opplæringsløpet.

Større press på voksenopplæringen

Voksne vil utgjøre en større andel i videregående opplæring i fremtiden. Nærmere 500 000 voksne mellom 25 og 55 år har ikke fullført videregående opplæring (Fullføringsreformen). Innvandrere med kort botid og svake norskferdigheter utgjør en stor del av denne gruppen. Behovet for VGO vil trolig øke med forventet flyktingestrøm fra Ukraina i de nærmeste årene, sammen med at ny integreringslov legger opp til at flere nyankomne innvandrere skal ta grunnskole og VGO som en del av introduksjonsprogrammet. Samtidig åpner sentrale tiltak i Fullføringsreformen, som utvidet rett til VGO og innføring av ny rekvalifiseringsrett, for at flere vil ta VGO. At det blir stadig vanskeligere å

klare seg i arbeidsmarkedet uten VGO, trekkes frem som en viktig årsak til at voksne må få styrket sin mulighet til å fullføre. Men bedre gjennomføring er også viktig for integrering og for at flere voksne skal få frihet til å velge vei i eget liv.

Iverksetting av modulstrukturert opplæring (2024), som skal bli hovedmodell for all opplæring for voksne, vil forutsette at deltakerne både får tettere oppfølging av kvalifiserte lærere og at det utvikles bedre rammeverk for realkompetansevurdering. Moduleringen fører til en mer komplisert og oppsplittet struktur som det blir mer krevende å navigere i, noe som gjør det enda viktigere for deltakerne i voksenopplæringen å ha et fast holdepunkt i opplæringen gjennom en kontaktlærer. Økt effektivitet er et sentralt mål i moduleringen, noe som gjerne medfører at deltakerne må ta tidligere utdanningsvalg. Dette vil medføre at spesielt nyankomne, som ikke kjenner det norske utdanningssystemet og mulighetene i arbeidslivet, vil få et enda større behov for en rådgivningstjeneste som er tett på og som forstår deres ønsker og forutsetninger. Denne gruppen vil ha behov for et stedbasert og nært rådgivningstilbud i tillegg til de fylkesvise karrieresentrene. Innføring av kombinasjonsløp, der deltakerne kombinerer grunnskole med fag i videregående opplæring, vil kreve bedre samhandling mellom kommuner og fylkeskommuner. Evalueringer og følgeforskning av modulforsøkene (Ideas2evidence 2022) viser at deltakerne i forsøksordningen har store og sammensatte oppfølgingsbehov og at det trengs bedre tverrsektorielt samarbeid mellom NAV og utdanningssystemet.

Større behov og etterspørsel blant voksne bidrar til å sette VGO under et sterkt press. Over tid har videregående opplæring vært underfinansiert, og i de aller fleste kommuner og fylkeskommuner har voksenopplæringen store kapasitetsutfordringer. Mange får ikke opplæringstilbud i nærområdet og voksne som søker om plass i VGO henvises ofte til lange ventelister. Frafallet blant voksne i VGO er stort, og en stor andel har høye barrierer mot å gå tilbake til eller bli værende i opplæringen. Vi erfarer at mange voksne både mangler kunnskap om rettigheter til opplæring og muligheter i opplæringssystemet, og at dette er en viktig årsak til at de ikke deltar i opplæringstilbud. Skal voksne få en reell mulighet til å fullføre VGO med suksess, må voksenopplæringen rigges på en måte som er bedre tilpasset voksnes livssituasjon både i tidsbruk, organisering og innhold. Dette vil kreve en nasjonal satsing som innebærer en sterk ressursøkning, flere kvalifiserte lærere, styrking av voksnes rettigheter, bedre støtteordninger og et lag rundt deltakerne.

Bedre støtteordninger for voksne

Målet om at flere voksne skal fullføre VGO vil forutsette bedre finansings- og støtteordninger. Utdanningsforbundet mener at flere av tiltakene som foreslås i Sysselsettingsutvalget og Kompetansereformen, er positive og bør følges opp. F.eks. er det viktig at Lånekassens ordninger gjøres mer treffsikre og tilpasses voksnes livssituasjon. Utdanningsforbundet støtter også Sysselsettingsutvalgets forslag om å forbedre mulighetene til å ta utdanning når man mottar dagpenger og at arbeidsledige skal gis adgang til å tilegne seg formell kompetanse i ledighetsperioden. Bruk av opplæring i dagpengeperioden kan redusere langtidsledigheten og bidra til å forhindre varig frafall fra arbeidslivet. Støtteordningene må tilpasses nye rettigheter.

Styrket regionalt ansvar for VGO

Utdanningssystemet spiller en sentral rolle ved valg av bosted og dermed også for tilgangen til fremtidig arbeidskraft for næringslivet i en region. Videregående opplæring tilbyr yrkesrettet og studieforberedende kompetanse i hele landet og har erfaring fra samarbeid med både lokalt arbeidsliv og med høyere utdanning. I distriktene er et velfungerende VGO-tilbud viktig for å utvikle nye

arbeidsplasser og for at det lokale arbeidslivet får dekket sine kompetansebehov, men også for å lykkes med bosetting, integrering og å redusere fraflytting.

De videregående skolene er desentrale institusjoner og har gode forutsetninger for å utvide arbeidsfeltet sitt, men de må satses på og utvikles til å bli lokale og regionale kunnskapssentrum som treffer en større andel av befolkningen og arbeidslivet. Et viktig mål i Regionmeldingen er at fylkeskommunene skal spille en mer offensiv rolle som regionale samfunnsutviklere, men i dag har de verken verktøy eller økonomi til å påta seg dette ansvaret. Med et slikt utgangspunkt er det lite hensiktsmessig å redusere kapasiteten i videregående opplæring kraftig når et midlertidig lavt elevtall vil øke igjen om kort tid, og voksnes behov for kompetanseutvikling er større enn noen gang. Som et strakstiltak må det avsettes regionale utviklingsmidler for at flere, særlig voksne, kan ta videregående opplæring allerede i kommende skoleår.

Ambisjonene om å gi fylkeskommunene et utvidet ansvar for kompetansepolitikken, slik de beskrives i Regionmeldingen, forutsetter at det regionalt sikres et økonomisk grunnlag for å kunne utføre arbeidet på en fullgod måte. Kompetansetiltak i regi av NAV bør i større grad rettes inn mot kompetanse på videregående opplæringsnivå. Det er viktig at slike tiltak tilbys av fylkeskommunene, fordi det er de som har kompetanse på feltet. Dagens ordning stimulerer ikke fylkeskommunene godt nok til å bidra slik at flest mulig voksne fullfører videregående opplæring. Bruk av økonomiske insentiver vil bidra til at fylkeskommunene blir mer interesserte i å tilrettelegge for voksne. Det er en svakhet at fylkeskommunens ansvar for voksne utdanningsøkende ikke er reflektert i kostnadsnøkkelen som ligger til grunn for inntektssystemet. Inntektssystemet bør endres slik at antall voksne som har behov for videregående opplæring synliggjøres i kostnadsnøkkelen.

Utdanningsforbundet mener at:

- videregående opplæring må gis økt ansvar for opplæring og utdanning av voksne basert på kompetansebehov hos lokalt og regionalt arbeids- og næringsliv
- det må avsettes regionale utviklingsmidler for at flere, spesielt voksne, kan gjennomføre videregående opplæring
- det bør settes av offentlige nyskapingmidler slik at videregående opplæring kan videreutvikle kurs og opplæringsvirksomhet i for lokalt næringsliv.

3. Fagskolen

Høyere yrkesfaglig utdanning (fagskolen) er en viktig arena for videreutdanning og spesialisering for de med fagbrev eller tilsvarende yrkeskompetanse. Sektoren er i sterk vekst og utvikling og har blitt stadig mer sentral i den nasjonale utdannings-, kompetanse- og arbeidslivspolitikken.

Kompetansereformen la spesielt vekt på at fagskolen har et potensial til å bli en naturlig del av yrkeskarrieren for fagarbeidere som trenger fornyet kompetanse.

Utdanningsforbundet mener at veksten i fagskolesektoren må følges opp med en satsing på flere kvalifiserte fagskolelærere. Et av målene i Hurdalsplattformen er å gi flere fagskolelærere bedre mulighet til å utvikle sin pedagogiske kompetanse. Utdanningsforbundet mener at ansatte i undervisningsstillinger i fagskolen både må ha sterk faglig og pedagogisk kompetanse. Det finnes ingen offentlig godkjent lærerutdanning for fagskolelærere eller lovbestemte krav om pedagogisk kompetanse for å bli ansatt som lærer i fagskolen. Utdanningsforbundet mener at de formelle kravene til pedagogisk kompetanse for undervisningspersonell i høyere yrkesfaglig utdanning må styrkes, og har foreslått å revidere rammeplanen for PPU-Y slik at den tilpasses lærere i fagskolen. En

partssammensatt arbeidsgruppe som Nasjonalt fagskoleråd etablerte for å vurdere pedagogiske tilbud for fagskolelærere, gir samme anbefaling. Utdanningsforbundet mener at anbefalingen fra arbeidsgruppa må følges opp av nasjonale utdanningsmyndigheter.

Selv om fagskolen de siste årene har styrket sin posisjon som en viktig tilbyder av videreutdanning, er det fortsatt behov for mer kunnskap om fagskolen både i arbeidslivet og blant aktørene i videregående opplæring - og spesielt i yrkesfagene. Utdanningsforbundet mener at fagskolen må få et tydeligere hovedansvar for etter- og videreutdanning av fagarbeidere. Det må bygges videre på fagskolens styrker som regionalpolitisk aktør og leverandør av EVU.

Det må tilrettelegges for at det etableres faste arenaer og møteplasser mellom fagskolene, de videregående skolene og aktører i lokalt og regionalt arbeidsliv for å sikre bedre samhandling mellom skoleslagene og knytte fagskoleutdanningene enda tettere til lokale kompetansebehov. Fylkeskommunene må se dimensjoneringen av fagskoleutdanning i sammenheng med dimensjoneringen av VGO for å sikre videre utdanningsmuligheter for fagarbeidere som trenger fornyet og spesialisert kompetanse til arbeidslivet i fylket.

Høyere yrkesfaglig utdanning tilbyr videreutdanninger og spesialiseringer som kan gjøre yrkesfagene mer attraktive, og slik bidra til økt rekruttering og gjennomføring. Fagskoleutdanninger må bli tydeligere karriereveier for yrkesfagene gjennom å styrke rådgivningstjenesten i grunnopplæringen og i de fylkesvise karrieresentrene. Yrkesfaglærere og instruktører er viktige rollemodeller og må gjøres bedre kjent med fagskoletilbudene i sine fylker slik at de kan fremme og formidle kunnskap om fagskolen for elever og lærlinger.

Det trengs mer forskning på fagskolens rolle som tilbyder av videreutdanning. Det er behov for å styrke den pedagogiske og didaktiske forskningen da det er lite relevant forskning på området i dag.

4. Forskning og høyere utdanning

Utdanningsforbundet mener at Utsynsmeldingen må legge til grunn at det norske arbeidslivet er mangfoldig, at ansatte og ledere rekrutteres fra ulike utdanninger og bakgrunn, nasjonalt og internasjonalt. Akademisk kompetanse er en nødvendig forutsetning for et forsknings- og kunnskapsbasert utdanningssystem og arbeidsliv – noe som bør være meldingens inngang. Norsk høyere utdanning har flere mål og et bredere samfunnsmandat som inkluderer forskning, innovasjon og formidling og skal dekke hele samfunnets – ikke bare arbeidslivets – behov for kunnskap. Tett kobling til grunnutdanningene er bærebjelken for å øke volumet på fleksibel utdanning og videreutdanning. Forskningsbasert undervisning må innebære at studentene skal introduseres for, og gis mulighet til å involveres i, forskningsaktiviteter underveis i studiene. Dette må gjenspeiles i kravene til kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket. Det er viktig at mål og tiltak i stortingsmeldingen ikke går på bekostning av det brede samfunnsoppdraget til universitetene og høyskolene, men derimot utvikler og styrker institusjonenes og de ansattes muligheter til nettopp å ivareta hele bredden av oppdrag, inkludert mer fleksible og arbeidslivsrelevante tilbud.

Utdanningsforbundet mener at meldingen må ivareta kunnskap om språk, historie, estetikk, etikk, religion og kultur – fagområder som er helt essensielt for det norske samfunnet; dannelsen av individer som samfunnsborgere og en åpen og opplyst offentlig samtale. I en omskiftelig verden vil den kulturelle beredskapen som disse fagene representerer være svært viktig. Det handler om hva det i bred forstand vil si å være menneske; om allmenndannelse, identitet, verdigrunnlag og sammenheng. Det angår hva vi skal leve for, og ikke bare hva vi skal leve av. Denne bredere samfunnsrelevansen gjør det

spesielt vanskelig å utforme en politikk for disse fagene, kun basert på krav om relevans for økonomisk verdiskaping, teknologisk utvikling eller store samfunnsutfordringer.

Universitetene og høyskolene er viktige alliansepartnere i å definere kunnskapsbehov, aktuelle problemstillinger for forskning og hva studentene skal lære. Det er viktig at dette skjer i et samspill med omgivelsene, ikke minst mellom arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene, noe meldingen må ta høyde for.

Organisering av høyere utdanning i distriktene

Utdanningsforbundet mener at for å sikre kompetanse i hele landet må det med utgangspunkt i lokale behov, etableres desentraliserte lærerutdanningstilbud. Disse kan være fysiske fulltids- eller deltidsstudier eller samlingsbaserte studier.

Praksisopplæringen i lærerutdanningene gjennomføres i dag i stor grad i nærheten av studiesteder som ofte er lagt til de store byene eller regionale sentra. For at studentene skal få en mest mulig relevant utdanning er det av betydning at de får kjennskap til mangfoldet i barnehager og skoler i Norge. For å øke relevansen i utdanningene, er det viktig at lokale myndigheter, barnehager og skoler samarbeider om praksisopplæringen og innholdet i lærerutdanningene. Tiltak som stimulerer distriktskommuner, barnehager og skoler utenfor byer og større tettsteder til å ta imot studenter i praksisopplæring, vil gjøre lærerstudentene bedre kvalifisert for yrket og kan bidra til at lærere med lærerutdanning ønsker å jobbe i distriktene.

Utdanningsforbundet mener at:

- etablering av studiesteder (campus) og studiesentra i distriktene vil være et tiltak som bidrar til at flere bosetter seg i distriktene og søker lærerutdanning. Dermed styrkes andelen kvalifiserte lærere i hele landet
- det må etableres tiltak som stimulerer distriktskommuner, barnehager og skoler utenfor byer og større tettsteder til å ta imot studenter i praksisopplæring i lærerutdanningene. Dette vil gjøre lærerstudentene bedre kvalifisert for arbeid i distriktene og kan bidra til at lærere med lærerutdanning ønsker å jobbe i distriktene

Rekruttering av lærere med lærerutdanning og lærerutdannere med profesjonskompetanse

Barnehagene og skolene har et bredt samfunnsmandat som er fastsatt i lovverket. Det er av stor betydning for kompetansen til elevene at skoler kan sette sammen et kollegium som samlet har kompetanse i alle skolens fag. At lokale barnehager og skoler har kvalifiserte lærere er viktig for bosettingspreferansene. Muligheten for å gjennomføre relevant etter- og videreutdanning av stor nytte for alle yrkesgrupper i regionen. Desentraliserte, nettbaserte eller samlingsbaserte utdanninger gjør det enklere for personer i en større geografisk omkrets å gjennomføre videreutdanning og kompetanseheving.

Når det gjelder utvikling av barnehage, skole og lærerprofesjon, har myndighetene etablert kompetanseutviklingsordninger for barnehagen og grunnopplæringen. Kommunen fylkeskommunen/eier identifiserer behov for kompetanseutvikling og i samarbeid med universiteter og høyskoler gjennomføres etterutdanning av de ansatte. Det er ikke noe tvil om at nær geografisk plassering gjør det enklere for lokale skolemyndigheter og eiere å ta kontakt med universiteter og høyskoler. Samtidig gjør geografisk nærhet det enklere for vitenskapelig ansatte å kunne bidra i lokal utvikling samt etablere forskning og utviklingsarbeid i samarbeid med lokalt arbeids- og næringsliv.

Utdanningsforbundet mener at gode tilbud om etter- og videreutdanning og samarbeid med lokalt universitet eller høyskole kan bidra til styrket rekruttering til lærerutdanningene, at mer FoU-arbeid utføres lokalt og til at flere lærere velger å bosette seg i distriktene.

Finansiering av høyere utdanning i distriktene

Distriktsøkonomiutvalget foreslo å innføre insentiver for at universiteter, høyskoler og fagskoler skal etablere flercampusmodeller for å møte arbeids- og næringslivets behov over hele landet.

Utdanningsforbundet mener at slike insentiver vil føre til større nærhet til lokalt og regionalt arbeids- og næringsliv, og støttet forslaget. Det vil i tillegg være behov for at de vitenskapelig ansatte knyttes opp til større kunnskapsmiljøer i krysningpunktet mellom utdanning, forskning og næringsliv. Det har stor betydning at fagmiljøene samarbeider mellom campusene på institusjonen og institusjonene imellom.

Flere steder i landet er det vanskelig å opprettholde lærerutdanningene på grunn av lav søknad til studiene. For å sikre kvalifiserte lærere i hele landet mener vi det må vurderes tiltak for å opprettholde studietilbudene. Det kan etableres strategiske midler eller ordninger som styrker finansieringen i deler av landet der rekrutteringsgrunnlaget til utdanningene er lavt. Det må sikres god kvalitet i studiene og godt læringsmiljø for studentene.

Når det gjelder forskningsinfrastruktur, er det kanskje mer behov for styring for å sikre en bedre fordeling av arbeidsoppgavene i sektoren og unngå unødvendig sentralisering av UH-sektoren. En fordeling av arbeidsoppgaver kan bidra til å sikre utdanning, forskning og utviklingsarbeid av god kvalitet i hele landet. Mange av de store forskningsprosjektene som lyses ut i regi av Forskningsrådet er så store at det blir umulig for mindre institusjoner og miljøer å vinne frem og dermed bidrar etablering av lokale fagmiljøer i realiteten lite.

Utdanningsforbundet mener at:

- insentivsystemene for utdanning og forskning og finansieringen av universitetene, høyskolene og fagskolene må utformes slik at det stimuleres til desentralisert studiestruktur.
- for å sikre kvalifiserte lærere i hele landet må det vurderes tiltak for å opprettholde tilbud om lærerutdanning i distriktene med lav søkning til utdanning.

Med vennlig hilsen

Morten Solheim
seksjonsleder

Kristin Vik
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevet signatur.